

รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8
ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

Model for the Development of Educational Institutions under the Office of the
Secondary Educational Service Area 8 as a Learning Community

จตุรงค์ สุขแก้ว* สวอนพงศ์ ขวนชม** สมบูรณ์ ตันยะ*** และ จำเริญรัตน์ จิตต์จิรจรรย์****
นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล*
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล**, ***
รองศาสตราจารย์ ดร., คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล****
Chaturong Sookkaew* Sanguanpong Chuanchom** Somboon Tanya***
and Chamroenrat Chitchirachan****

Graduate Student of Doctor of Philosophy Program in Educational Administration,
Faculty of Education, Vongchavalitkul University*

Assistant Professor Dr., Faculty of Education, Vongchavalitkul University**, ***

Associate Professor Dr., Faculty of Education, Vongchavalitkul University****

Corresponding author E-mail: Cha.chaturong@gmail.com

(Received: June 12, 2020; Revised: June 21, 2020; Accepted: June 28, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาสถานศึกษา 2) สร้างรูปแบบการพัฒนา
สถานศึกษา และ 3) ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีขั้นตอนดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพและ
แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 8 จำนวน 48 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลของแต่ละโรงเรียนมี 4 คน รวมทั้งสิ้น 192 คน 2) การสร้างรูปแบบและ
ประเมินความเหมาะสมกับของรูปแบบ โดยจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน และ 3) การตรวจสอบความเป็นไปได้และ
ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จำนวน
48 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้
ในการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชน
แห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม
รองลงมา คือ ด้านภาวะผู้นำร่วม ด้านโครงสร้างสนับสนุน ด้านชุมชนกัลยาณมิตร ด้านทีมร่วมมือร่วมพลัง และด้านการเรียนรู้
และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2) รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็น
ชุมชนแห่งการเรียนรู้ มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) สารสำคัญ ประกอบด้วย 6 ประเด็น
ได้แก่ (1) วิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม (2) ภาวะผู้นำร่วม (3) ทีมร่วมมือร่วมพลัง (4) การเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
(5) โครงสร้างสนับสนุน และ (6) ชุมชนกัลยาณมิตร 4) แนวทางการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติ 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบ

สู่ความสำเร็จ ความเหมาะสมของรูปแบบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับแรกคือ หลักการและเหตุผล และสาระสำคัญ รองลงมาคือ วัตถุประสงค์ เจเนอรัล การนำรูปแบบสู่ความสำเร็จ ค่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ความเป็นไปได้ของรูปแบบและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ของรูปแบบอันดับแรกคือ เจเนอรัลการนำรูปแบบสู่ความสำเร็จ และอันดับสุดท้าย คือภาวะผู้นำร่วม และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด อันดับแรกคือ เจเนอรัลการนำรูปแบบสู่ความสำเร็จ อันดับสุดท้ายคือ การเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพัฒนาสถานศึกษา, ชุมชนแห่งการเรียนรู้

Abstract

The objectives of this research were; 1) to study the current conditions and find effective approaches to transform the schools; 2) to construct a model that transforms the schools, and 3) to assess the feasibility and effectiveness of the newly constructed model the schools under the Office of Secondary Educational Service Area 8 into a learning community. There were three phases: studying the documents, research, and the current conditions of the schools under the Office of Secondary Educational Service Area 8 expected to become a learning community; the second was constructing a model for developing the schools as a learning community, and the last was assessing the feasibility and effectiveness of the model done by 48 schools under the Office of Secondary Educational Service Area 8. The key informants were school directors responding to a 5-rating scale survey. Data analysis by Mean and Standard Deviation.

The research findings were: first, the potential to transform the schools under the Office of Secondary Educational Service Area 8 to become the learning community was at an excellent level, based on the evaluation of the school directors, deputy directors of academic affairs, department heads of schools and representatives of the Basic Education Board. The result arose from the shared vision and values rated as the most developed, followed by shared leadership and supportive structures, caring community, collaborative teamwork, and continuous learning and improvement respectively. Secondly, the newly constructed model developing the schools under the Office of Secondary Educational Service Area 8 as a learning community consists of 5 basic components: 1) rationale; 2) objectives; 3) the essence comprising shared vision and values, shared leadership, collaborative teamwork, continuous learning and improvement, supportive structures, and caring community; 4) implementation Method and; 5) conditions leading the model's effectiveness. The effectiveness of the newly constructed model evaluated by a group of experts was rated at the highest level. The individual components, its rationale, essence, purposes, and conditions leading to the model's effectiveness were rated as the highest and its implementation method was rated as high. As a whole, the feasibility and effectiveness of the newly constructed model were rated as the highest. The individual components of its feasibility, the conditions leading the success was rated the highest; while shared leadership was the least. The individual

component of its effectiveness and the implementation method was rated as the highest; while continuous learning and improvement were as the lowest.

Keywords: Model, School Development, Learning Community

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์การพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาบุคคลองค์กรและชุมชนแห่งการเรียนรู้ และความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกทำให้ประเทศไทยต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) และกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) เพื่อให้สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนในอีก 20 ปีข้างหน้า แต่ปัจจุบันพบว่าการศึกษาไม่สามารถสนองตอบต่อความต้องการของบุคคล ชุมชน สังคมและประเทศชาติได้ ระบบการศึกษายังมีปัญหามากมายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกๆระดับ การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมและการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ ซึ่งด้านคุณภาพการศึกษามิได้พัฒนาอย่างไม่เป็นที่น่าพึงพอใจการศึกษาในยุค Thailand 4.0 สถานศึกษาต้องสร้างเด็กและเยาวชนไทยให้มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะในการประยุกต์ให้เข้าถึง เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ สร้างความคิดของเด็กและเยาวชนไปสู่ที่ยากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นความสำเร็จของการยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติ การพัฒนาเด็กต้องพัฒนาทั้งด้านความรู้ และทักษะการเรียนรู้ที่ดีที่สุด คือ การเรียนรู้จากปัญหาจริงที่เกิดขึ้น (Problem-based Learning) การพัฒนาการศึกษาภายใต้กรอบประเทศไทย 4.0 ยุคศตวรรษที่ 21 เริ่มต้นด้วยการฝึกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูเปลี่ยนจากครูสอนเป็นพี่เลี้ยง ครูฝึก (Coach) การเรียนแบบบูรณาการสหวิทยาการ เชื่อมโยงความรู้กับจินตนาการเปลี่ยนแปลงไปสู่รูปธรรมให้ผู้เรียนมีทักษะที่ต้องการ เช่น การทำงานร่วมกัน ความคิดสร้างสรรค์และการสื่อสารที่ดี ซึ่งการจัดการศึกษาต้องสร้างความพอใจให้ผู้เรียนและท้าทายสู่การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนอยากเรียนโดยผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จากสื่อการสอนทุกรูปแบบ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัล โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการสืบค้นและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) สู่สถานศึกษา เป้าหมายเพื่อให้ครูนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง บุคลากรแต่ละคนจึงต้องพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่เรียนรู้ตลอดเวลาเพราะความรู้ที่เคยมีมาในอดีตกำลังถูกท้าทายโดยความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา องค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization: LO) จึงเป็นองค์การที่สามารถเรียนรู้วิธีสร้างองค์ความรู้เพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะ ที่ก่อให้เกิดความก้าวหน้าในการดำเนินกิจการไปสู่เป้าหมายร่วมกันขององค์การ ส่วนสถานศึกษาเป็นองค์การการศึกษาที่กำลังปรับตัวเพื่อก้าวกระโดดสู่การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาที่ต้องนำมาใช้เป็นกลไกในการสร้างชาติ สร้างคน สร้างงานและให้ประชาชนในชาติเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ องค์การแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2555) อย่างไรก็ตามการรวมตัวการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงใดๆ เป็นไปได้ยากที่จะทำเพียงลำพังหรือเพียงนโยบาย เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนทั้งระบบสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องสร้างความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องร่วมกันกับธรรมชาติในสถานศึกษาย่อมมีความเป็นชุมชนที่สัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น (Senge, 2006) ชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้นั้นจึงจำเป็นต้องอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีฉันทะและศรัทธาในการทำงาน “ครูเพื่อศิษย์ร่วมกัน” บรรยากาศการอยู่ร่วมกันจึงเป็นบรรยากาศ “ชุมชนกัลยาณมิตรทางวิชาการ” (สุพล ธรรมมดี, ทศนีย์ จันอินทร์, และ

คงกฤษ ไตรยางค์, 2553) ที่มีลักษณะความเป็นชุมชนแห่งความเอื้ออาทรอยู่บนพื้นฐาน “อำนาจเชิงวิชาชีพ” และ “อำนาจเชิงคุณธรรม” (Sergiovanni, 1994) เป็นอำนาจที่การสร้างพลังมวลชนเริ่มจากภาวะผู้นำร่วมของครูเพื่อขับเคลื่อนการปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษา (Fullan, 2005) ชุมชนการเรียนรู้มีพื้นฐานแนวคิดมาจากภาคธุรกิจเกี่ยวกับความสามารถขององค์กรในการเรียนรู้ (Thompson, Gregg, & Niska, 2004) เป็นการนำแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้มาประยุกต์โดยการอุปมาเปรียบเทียบกับโรงเรียนเป็น “ชุมชน” มากกว่าความเป็นองค์กร ซึ่งความเป็น “ชุมชน” ยึดโยงภายในต่อกันด้วยค่านิยม แนวคิดและความผูกพันร่วมกันของทุกคนที่เป็นสมาชิก จะใช้อิทธิพลที่เกิดจากการมีค่านิยม และวัตถุประสงค์ร่วมกันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกมีความเป็นกัลยาณมิตรเชิงวิชาการและยึดหลักต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันแบบผืนผ้าที่ถักทอในการปฏิบัติงานที่มุ่งสู่พัฒนาการเรียนรู้อย่างผู้เรียนเป็นสำคัญ ถ้ายอมรับว่าโรงเรียนมีฐานะแบบที่เป็นชุมชนแล้วบรรยากาศที่ตามมาคือสมาชิกมีความผูกพันต่อกันด้วยวัตถุประสงค์ร่วมมีการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ใกล้ชิดสนิทสนมและเกิดการร่วมสร้างบรรยากาศที่ทุกคนแสดงออกถึงความห่วงหาอาทรต่อกันและช่วยเหลือสวัสดิภาพร่วมกัน (Sergiovanni, 1994) โดยที่ใส่ใจร่วมกันถึงการเรียนรู้และความรับผิดชอบหลักร่วมกันของชุมชนนั้นคือพัฒนาการเรียนรู้อย่างผู้เรียนด้านความสำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้จากผลการวิจัยโดยของ Hord (1997) ที่ยืนยันว่าการดำเนินการในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพทั้งด้านวิชาชีพและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนซึ่ง “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” เป็นแนวคิดเพื่อการปฏิรูปการศึกษาควบคู่กับการปฏิรูปกระบวนการใหม่ที่สำคัญกับ “กระบวนการเรียนรู้สำคัญกว่าความรู้” และ “ครูมีใช้ผู้มอบความรู้” แต่เป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้โดยเรียนรู้ไปพร้อมกับเด็กและเยาวชน ดังนั้นจึงต้องปรับเปลี่ยนโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาให้เป็นชุมชนการเรียนรู้ (Learning Community: LC) เพื่อสร้างโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ให้แก่เด็กนักเรียนซึ่งชุมชนแห่งการเรียนรู้คือ การรวมตัว รวมใจ รวมพลัง ร่วมมือกันของครูผู้บริหารและนักการศึกษาในโรงเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังที่ Sergiovanni (1994) กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นสถานที่สำหรับ “ปฏิสัมพันธ์” ลด “ความโดดเดี่ยว” ของมวลสมาชิกครูของโรงเรียนในการทำงานเพื่อปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียนหรืองานวิชาการโรงเรียน ซึ่ง Hord (1997) มองในมุมมองเดียวกัน โดยมองการรวมตัวกันดังกล่าวมีนัยแสดงถึงการเป็นผู้นำร่วมกันของครูหรือเปิดโอกาสให้ครูเป็น “ประธาน” ในการเปลี่ยนแปลง (วิจารณ์ พานิช, 2555) การมีคุณค่าร่วมและวิสัยทัศน์ร่วมกันไปถึงการเรียนรู้ร่วมกันและการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ร่วมกัน การรวมตัวในรูปแบบนี้เป็นเหมือนแรงผลักดันโดยอาศัยความต้องการและความสนใจของสมาชิกในชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพสู่มาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นหลัก (Senge, 2006) การพัฒนาวิชาชีพให้เป็น “ครูเพื่อศิษย์” (วิจารณ์ พานิช, 2555) โดยมองว่าเป็น “ศิษย์ของเรา” มากกว่ามองว่า “ศิษย์ของฉัน” และการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มจาก “การเรียนรู้ของครู” เป็นตัวตั้งต้น เรียนรู้ที่จะมองเห็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเองเพื่อผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งชุมชนการเรียนรู้จะเปลี่ยนบรรยากาศของโรงเรียนช่วยให้ครูผู้สอน ผู้บริหาร นักการศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ นักเรียนหรือแม้กระทั่งผู้ปกครองมีความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของโรงเรียนหรือชุมชนการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกันโดยมุ่งเน้นที่การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลักและเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ ครูผู้สอนรวมทั้งสมาชิกทุกคนในชุมชนจำเป็นต้องร่วมกันคิดหาวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนรู้ แล้วนำผลที่เกิดขึ้นมาปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันโดยทุกคนมีความเชื่อมั่นในตนเองและเชื่อมั่นซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ครูผู้สอนรวมทั้งสมาชิกในชุมชนจะต้องมีบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนซึ่งกระบวนการทุกอย่างต้องอาศัยการร่วมมือร่วมพลังกันและจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนด้านการจัดลำดับโครงสร้างและความสัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนให้เอื้อต่อการวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน สามารถสังเกตและสืบสอบเพื่อสะท้อนผลได้ชุมชนการเรียนรู้จึงเปรียบเสมือนเครื่องมือสำหรับให้ครูรวมตัวกันเป็นชุมชนและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับปฏิรูปการเรียนรู้

เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน รวมทั้งพัฒนาวิชาชีพครู ในส่วนของสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 พบว่า ยังขาดแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษามุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการทดสอบ ทางการศึกษาในระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) เน้นให้เด็กเป็นคนเก่งมากกว่าให้เด็กเป็นคนดีและมีความสุขครูและบุคลากร ยังขาดความกระตือรือร้นในการศึกษาค้นหาความรู้ความคิดเชิงระบบ ความสามารถรับรู้ เรียนรู้และนำไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนางานให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงการจัดการจัดการความรู้ (Knowledge Management) การสร้างชุมชนการเรียนรู้ (Professional Learning Community) ระดับกลุ่มระดับองค์กรและระหว่างระดับองค์กร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาว่า “สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 เป็นองค์กร ธรรมชาติที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคุณภาพสู่มาตรฐานสากล บนพื้นฐานความเป็นไทย” ซึ่งมีการขับเคลื่อนกระบวนการ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) สู่สถานศึกษาโดยในปีการศึกษา 2560 ได้มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา อาทิ นิเทศร่วมกับคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษา (ก.ต.ป.น.) นิเทศร่วมกับคณะกรรมการระดับสภวิทยาเขตและนิเทศตามคำร้องขอของสถานศึกษาใน สังกัดส่วนในปีการศึกษา 2561 นิเทศ ติดตามและประเมินผลการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยใช้คู่มือการประเมินให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีวิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะและใช้แนวทางการใช้ กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อหัวข้อวิจัยของครูและผู้บริหารโรงเรียน (วิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน) แนวทางการนำ ชุมชนแห่งการเรียนรู้มาใช้ในโรงเรียนตามแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน ที่เรียกว่า PAOR ได้แก่ ขั้นวางแผน (Plan) ขั้นลงมือปฏิบัติ (Action) ขั้นสังเกตผลการปฏิบัติ (Observation) และขั้นสะท้อนผล (Reflection) สำหรับการ พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2552) กล่าวว่า “ความมุ่งหวังของชุมชนแห่ง การเรียนรู้ คือสิ่งที่เกิดแก่นักเรียน ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) ทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งได้แก่ ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน หัวหน้าสถานศึกษา มิใช่ผู้ออกแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้แต่เพียงผู้เดียว หัวหน้าสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) และ สนทนาปรึกษาหารือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง” และยังได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ไว้ว่า “จำเป็นต้องสร้างสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School Learning Community) จากความเป็นมาและ ความสำคัญของปัญหาสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ผู้วิจัยจึงสนใจ ที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
- 2.2 เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชน แห่งการเรียนรู้
- 2.3 เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

- 3.1 การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็น ชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

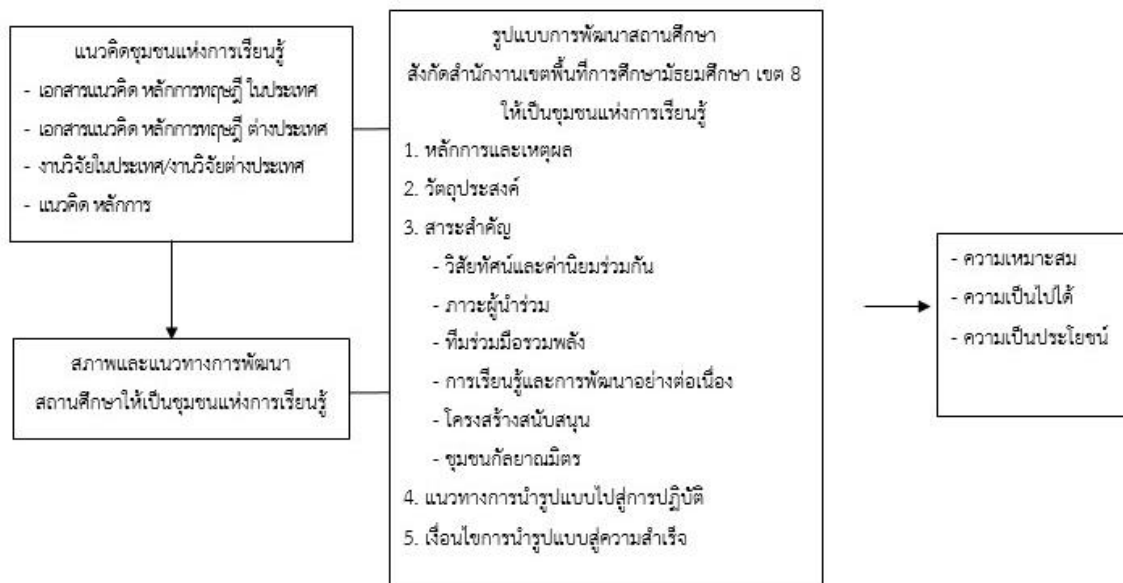
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 การศึกษาสภาพความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ครอบคลุมได้แก่ (1) วิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม (Shared Vision and Values), (2) ภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership), (3) ทีมร่วมมือรวมพลัง (Collaboration Teamwork), (4) การเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Learning and Continuous Improvement), (5) โครงสร้างสนับสนุน (Supportive Structures) และ (6) ชุมชนกัลยาณมิตร (Caring Community) กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จำนวน 48 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลของแต่ละโรงเรียนมี 4 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน ตัวแทนหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 1 คน และตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 192 คน วิเคราะห์ข้อมูลสภาพความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จำนวน 5 คน ที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนตามแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ที่มีผลสำเร็จและได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนต้นแบบจาก 5 โรงเรียน และนำผลที่ได้จากศึกษาสภาพการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา และการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบ และการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาสภาพการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และผลการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้จากผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลงานเป็นต้นแบบ มาเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) สารสำคัญซึ่งครอบคลุม (1) วิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม (Shared Vision and Values) (2) ภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership) (3) ทีมร่วมมือรวมพลัง (Collaboration Teamwork) (4) การเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Learning and Continuous Improvement) (5) โครงสร้างสนับสนุน (Supportive Structures) และ (6) ชุมชนกัลยาณมิตร (Caring Community) 4) แนวทางการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติ และ 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบสู่ความสำเร็จ หลังจากนั้นนำรูปแบบที่สร้างขึ้นมาดำเนินการประเมินความเหมาะสมด้วยการจัดประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน และใช้แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบได้ดำเนินการโดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนจำนวน 48 แห่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียน คือ ผู้บริหารโรงเรียน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบซึ่งมีค่า IOC ระหว่าง 0.60 - 1.00 และค่าความเที่ยง 0.92 ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองได้จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 100 นำมาวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการตรวจสอบความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ

3.2 กรอบแนวความคิดการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัย และแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งได้มีผู้กล่าวไว้ เช่น แนวคิดของ Hord (1997) ที่กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ ประกอบด้วย 5 มิติ ประกอบด้วย 1) การสนับสนุนและการเป็นผู้นำร่วมกัน (Supportive and Shared Leadership), 2) การรวบรวมความคิดสร้างสรรค์ (Collective Creativity), 3) การแบ่งปันคุณค่าและวิสัยทัศน์ (Shared Values and Vision), 4) การจัดสภาพที่เอื้ออำนวย (Supportive Conditions), 5) การแบ่งปันบทเรียนส่วนบุคคล (Shared Personal Practice) DuFour and Eaker (1998) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ว่าเป็น รูปแบบของกระบวนการการพัฒนาโรงเรียนที่เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของโรงเรียนและชุมชนโดยรอบ จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่นักเรียน ครู และนักการศึกษา คือ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึก กว้างและสามารถเชื่อมโยงได้ ซึ่งเกิดขึ้นทั้งกับนักเรียนและครู ช่วยให้ครูและนักการศึกษาประเมินสถานการณ์จริงในโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาของตนได้ และวิจารณ์ พานิช (2555) กล่าวว่า การมีคุณค่าร่วม และวิสัยทัศน์ร่วมกัน ไปถึงการเรียนรู้ร่วมกันและการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ร่วมกัน การรวมตัวในรูปแบบนี้เป็นเหมือน แรงแผ่นดิน โดยอาศัยความต้องการและความสนใจของ สมาชิกในชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ สู่มาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นหลัก เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2552) กล่าวว่า “ความมุ่งหวังของชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือ สิ่งที่จะเกิดแก่นักเรียน ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) ทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งได้แก่ ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ปกครองและบุคคลในชุมชน หัวหน้าสถานศึกษา มิใช่ผู้ออกแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้แต่เพียงผู้เดียว หัวหน้าสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) และสนทนาปรึกษาหารือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง” และยังได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ไว้ว่า “จำเป็นต้องสร้างสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School Learning Community)” จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาประกอบเป็นกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ผลการวิจัย

4.1 สภาพการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม รองลงมา คือ ด้านภาวะผู้นำร่วม ด้านโครงสร้างสนับสนุน ด้านชุมชนกัลยาณมิตร ด้านทีมร่วมมือรวมพลัง และด้านการเรียนรู้ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ

4.2 รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) สารสำคัญ ซึ่งครอบคลุม (1) วิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม (2) ภาวะผู้นำร่วม (3) ทีมร่วมมือรวมพลัง (4) การเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (5) โครงสร้างสนับสนุน และ (6) ชุมชนกัลยาณมิตร 4) แนวทางการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติ และ 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบสู่ความสำเร็จ

ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อันดับแรก คือ หลักการและเหตุผล และสารสำคัญ โดยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ วัตถุประสงค์ เงื่อนไขการนำรูปแบบสู่ความสำเร็จอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีความเหมาะสมน้อยที่สุด คือ แนวทางการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติ

4.3 ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านมี ความเป็นไปได้ของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีความเป็นไปได้ของรูปแบบมากที่สุดเป็นอันดับแรกคือ เงื่อนไขการนำรูปแบบสู่ความสำเร็จ รองลงมา คือ แนวทางการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติ อันดับสุดท้ายคือ ภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership)

ผลการตรวจสอบความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า โดยภาพรวม ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีความเป็นประโยชน์ของรูปแบบมากที่สุดเป็นอันดับแรกคือ เงื่อนไขการนำรูปแบบสู่ความสำเร็จ รองลงมาคือ วัตถุประสงค์ อันดับสุดท้าย คือ การเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Learning and Continuous Improvement)

5. สรุปและอภิปรายผล

5.1 สภาพการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่าด้านวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม (Shared Vision and Values) สภาพการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้อยู่ระดับมากที่สุด โดยสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคคลที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการสร้างวิสัยทัศน์และพันธกิจร่วมกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาเป้าประสงค์และเป้าหมายแบบมีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีการสร้างแนวปฏิบัติที่ดีร่วมกัน มีความเชื่อความมุ่งมั่นและเป้าหมายร่วมกัน และมีการสร้างบรรทัดฐานและค่านิยมของความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน ส่วนด้านการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Learning and Continuous Improvement) เป็นลำดับสุดท้ายแต่อยู่ในระดับมากเช่นกัน เนื่องจาก สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สนับสนุนการเรียนรู้รายบุคคลและการเรียนรู้ร่วมกันสร้างบรรทัดฐานในการเรียนรู้และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและการประยุกต์ใช้สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ สร้างความตระหนักเพื่อให้ครูและบุคลากรเกิดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ มีกระบวนการกระตุ้นให้ครูและบุคลากรเกิดการเรียนรู้ มีการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหาร ครูและบุคลากรร่วมกันสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ที่ว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8 เป็นองค์กรธรรมาภิบาลที่จะศึกษาขั้นพื้นฐาน มีคุณภาพสู่มาตรฐานสากล บนพื้นฐานความเป็นไทย

ซึ่งมีการ ขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่ศึกษา โดยในปีการศึกษา 2560 ได้มีการนิเทศติดตามและประเมินผล การขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนอาทินี้เทร่ร่วมกับคณะกรรมการการติดตามตรวจสอบประเมินผล และนิเทศการศึกษานิเทศ ร่วมกับคณะกรรมการระดับวิทยาเขต และนิเทศตามคำร้องขอของสถานศึกษา เป็นต้น ผลการวิจัยของ ปราณี ไชยภักดี และ รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ (2561) ที่พบว่า การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูกลับ วันที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1 ไม่ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

5.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ประกอบไปด้วย 5 ส่วน 1) หลักการเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) สารสำคัญ 4) แนวทางการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติ และ 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบสู่ความสำเร็จ โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นด้านแนวทางการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก รูปแบบการพัฒนา สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้มาจากที่ผู้วิจัยหาศึกษา/ วิเคราะห์เอกสาร ตามหลักเกณฑ์ แนวคิด ทฤษฎีชุมชนแห่งการเรียนรู้ สภาพการพัฒนาสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 และการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาสถานศึกษา ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ความคิดเห็น ของโรงเรียนแกนนำชุมชนแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ความจำเป็นที่ประเทศไทย ต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทยฉบับใหม่ กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) และกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) เพื่อให้สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนในอีก 20 ปีข้างหน้า การสร้างให้คนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นปัญหาระดับชาติ จึงต้องพิจัดแนวคิดการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้กลุ่มบุคคล ที่เกี่ยวข้องควรตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขร่วมกันพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ และคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้ มีทักษะและกระบวนการคิด การวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการนำความรู้มาใช้ประโยชน์ สามารถคนคิดและปฏิบัติร่วมกัน มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ดำเนินชีวิตไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้ การส่งสมความรู้ และการสร้าง ความรู้ใหม่เพื่อนำไปพัฒนาผู้เรียนนโยบายการศึกษาตลอดชีวิตมีความชัดเจน มุ่งนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนาไปสู่ “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” (Learning Community) ระบบการเรียนรู้มีภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแกนกลาง การพัฒนา อนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อวิถีชีวิต สอดคล้องกับ DuFour and Eaker (1998) ที่ได้เสนอแนวคิด เกี่ยวกับ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ว่าเป็นรูปแบบของกระบวนการการพัฒนาโรงเรียน ที่เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของ โรงเรียนและชุมชนโดยรอบ จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่นักเรียน ครู และนักการศึกษา คือ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึก กว้าง และสามารถเชื่อมโยงได้ ซึ่งเกิดขึ้นทั้งกับนักเรียนและครู ช่วยให้ครูและนักการศึกษาประเมินสถานการณ์จริงในโรงเรียนและ เขตพื้นที่การศึกษาของตนได้ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2552) กล่าวว่า การเรียนรู้ของทุกคน ทั้งในและนอกสถาบันและจำเป็นต้องขยายสู่การสร้างสถาบันให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School Learning Community) ส่งเสริมการเรียนรู้ ให้คุณค่าของการเรียนรู้โดยอาศัยกระบวนการของความร่วมมือ และเป็นกระบวนการต่อเนื่องของผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา และชุมชนโดยมุ่งเน้นร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้และคุณภาพชีวิตของนักศึกษา เพื่อพัฒนาให้ นักศึกษารู้สิ่งที่ควรรู้ทำงานได้ ด้วยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และประเมินผลหลากหลายวิธีอย่างเหมาะสมในสิ่งที่ต้องวัด และประเมินให้สถาบันการศึกษาเป็นสถานที่เรียนรู้อย่างมีคุณภาพมีตัวบ่งชี้ชัดเจน

5.3 ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เพราะว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ได้กำหนด นโยบายให้มีการบริหารงานเชิงบูรณาการ เป็นสำนักงานแห่งนวัตกรรม ใช้ข้อมูลสารสนเทศและการวิจัยและพัฒนาในการ

ขับเคลื่อนคุณภาพ กำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงานผลอย่างเป็นระบบ มีนโยบายในการ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนอีกทั้งมี เป้าประสงค์เพื่อให้ผู้เรียน เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดริเริ่มและสร้างสรรค์นวัตกรรม มีความรู้ มีทักษะและคุณลักษณะของ ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีสุขภาวะที่เหมาะสมตามวัย มีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และปรับตัวต่อ เป็นพลเมืองและ พลโลกที่ดีสนับสนุนให้ทุกสถานศึกษามีการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีการกำหนดแผนงานการขับเคลื่อนกระบวนการ ชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่การปฏิบัติในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาด้วยการสร้างความตระหนักให้กับบุคคลที่ เกี่ยวข้องโดยนำเรื่องเข้าวาระการประชุมต่าง ๆ เช่น ทีมบริหารของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การประชุมผู้บริหาร สถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 มีการกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนกระบวนการ LC สู่การ ปฏิบัติในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยใช้แนวทางการขับเคลื่อนของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขั้นพื้นฐาน และนิเทศ กำกับ และติดตามการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ สู่การปฏิบัติใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศติดตามและประเมินผลการสะท้อนผลการ ดำเนินการขับเคลื่อนกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “ตลาดนัดความรู้” การขับเคลื่อนกระบวนการ “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” LC (Learning Community) สู่สถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา (2556) กล่าวว่า การเสริมสร้าง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ตามเจตนารมณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) นั้นสามารถดำเนินการได้โดยใช้ กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยงอันเป็นกระบวนการช่วยเหลือให้ครูเป็นผู้นำแห่งการเรียนรู้ของ ผู้เรียน โดยการชี้แนะให้ ครูสามารถวางแผนและกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ต้องการได้อย่างชัดเจน ซึ่งจุดเน้นของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือการที่ครู ผู้บริหาร และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสนับสนุนการซึ่งกันและกันให้สร้างกระบวนการเรียนรู้และ นำพาผู้เรียนสู่กระบวนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551) ได้กล่าวถึง “องค์กรแห่งการเรียนรู้” ที่มีความหมายว่า เป็นองค์กรสนับสนุนให้สมาชิกมีการเรียนรู้ และเป็นองค์กรที่มีการปรับเปลี่ยน ตนเองตลอดเวลาในระดับบุคคล ทีม องค์กร หรือแม้แต่ในชุมชน การเรียนรู้จะเป็นกระบวนการที่ใช้ ยุทธศาสตร์และเกิดขึ้น อย่างต่อเนื่อง โดยนำไปบูรณาการและสอดคล้องกับการทำงาน การเรียนรู้ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ ความเชื่อ และพฤติกรรม นอกจากนี้การเรียนรู้จะช่วยส่งเสริม ระดับความสามารถขององค์กรในด้านนวัตกรรมและความเจริญเติบโต องค์กรแห่งการเรียนรู้ จะมีระบบการสร้างและแลกเปลี่ยนความรู้ในการทำงานขององค์กร

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 จากผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านที่มีความเหมาะสมลำดับสุดท้าย คือ แนวทางการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติ จึงเสนอแนะให้โรงเรียนมีแผนการนิเทศ กำกับติดตามการปฏิบัติของสถานศึกษาที่อยู่ใน สังกัดอย่างต่อเนื่อง

6.1.2 จากผลของการตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า ความเป็นไปได้ อันดับสุดท้าย คือภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership) เสนอแนะให้แต่ละสถานศึกษามีกิจกรรมการส่งเสริมภาวะผู้นำร่วมของบุคลากร โดยในการจัดกิจกรรมของ สถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรในการคิดตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานของสถานศึกษามากยิ่งขึ้น

6.1.3 ผลการตรวจสอบความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ

อยู่ในระดับมากที่สุด อันดับสุดท้าย คือ การเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เสนอแนะให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้กระตุ้นให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาเห็นความสำคัญ และเป็นผู้นำที่ดีในการปฏิบัติตนด้านแสวงหาความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในสถานศึกษา

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ศึกษาผลการนำรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ไปใช้ในสถานการณ์

6.2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ

6.2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบความเป็นชุมชนกัลยาณมิตรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ หรือในระดับการศึกษาอื่น ๆ

6.2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำร่วมของชุมชนแห่งการเรียนรู้

6.2.5 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยเน้นที่การเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

7. รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ปราณี ไชยภักดี และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (มกราคม, 2561). การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา

ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1. ใน รัชฎา คชแสงสันต์, ชิตณรงค์ ศิริสถิตย์กุล, สิริพร สมบูรณ์บุรณะ, และสมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์ (บรรณาธิการ), การประชุมวิชาการระดับชาติ “วลัยลักษณ์วิจัย” ครั้งที่ 10, นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษา ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ฉบับสรุป. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.

สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา. (2556). การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู โดยใช้กระบวนการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง.

สืบค้นจาก http://www.youtube.com/watch?v=aQzyUmQnn_Q

สุรพล ธรรมมรดี, ทศนีย์ จันอินทร์, และคงฤช ไตรยวงศ์. (2553). อาศรมศิลป์วิจัย: การวิจัยและพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

เรียนรู้แนวจิตตปัญญา. โครงการเอกสารวิชาการการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ลำดับที่ 8. นครปฐม: เอมี เอ็นเตอร์ไพรส์.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2552). สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วี.ที.ซี.

คอมมิวนิสต์.

ภาษาอังกฤษ

DuFour, R., & Eaker, R. (1998). *Professional Learning Communities at Work: Best Practices for Enhancing Student Achievement*. Bloomington, IN: National Educational Service.

- Fullan, M. (2005). *Leadership and Sustainability: System Thinkers in Action*. Sage Publications Ltd, Thousand Oaks.
- Hord, S. M. (1997). *Professional Learning Communities: Communities of Continuous Inquiry and Improvement*. Austin, Texas: Southwest Educational Development.
- Senge, P.M. (2006). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. New York: Currency Doubleday.
- Sergiovanni, T. (1994). *Building Community in School*. San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers.
- Thompson, S. C., Gregg, L., & Niska, J. M. (2004). *Professional Learning Communities, Leadership and Student Learning*. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ807417.pdf>